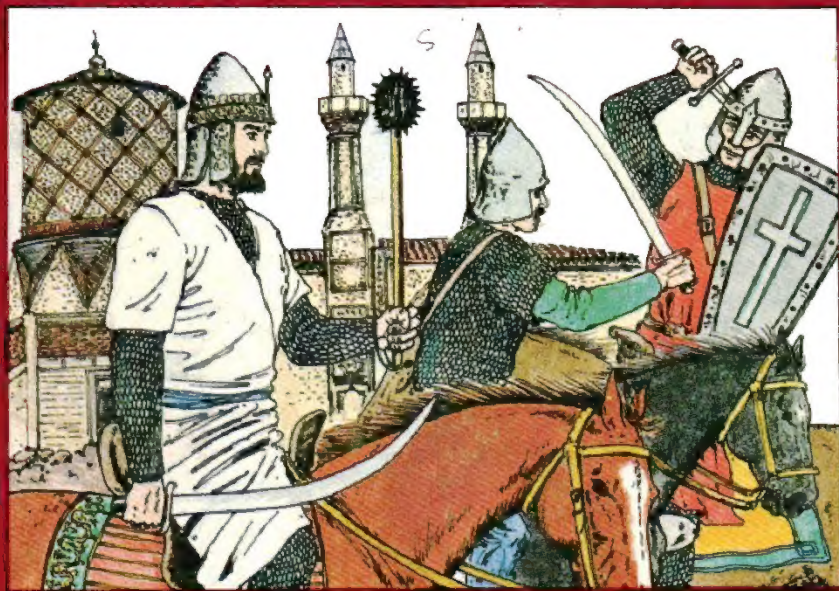

RESİMLERLE İNSANLIK TARİHİ ANSİKLOPEDİSİ

KARACAN

SELÇUKLULAR
VE TÜRKLERİN
ANADOLU'YA GİRİŞİ

KARACAN RESİMLERLE İNSANLIK TARİHİ ANSİKLOPEDİSİ

Copyright: Daniel Mallo-Editorial Palsa S.A., Mexico
Türkiye'de Yayın Hakkı: KARACAN YAYINLARI/ONK

Karacan Yayınları A.Ş. adına sahibi: **ALİ KARACAN**
Sorumlu Genel Yayın Yönetmeni: **ALİ SAYDAM**
Mali Koordinatör: **ÖZHAN KÜÇÜKTOPUZLU**
Teknik Koordinatör: **OĞUZ DEMİRCİOĞLU**

Yazı İşleri Müdürü: **ERCAN ALTAZLI**
Yazı İşleri Yardımcısı ve Metin Yazarı: **DENİZ DAĞDELEN**
Danışma Kurulu: **Prof. Dr. TAHSİN YAZICI, Doç. Dr. ALİ İHSAN GENCER, Doç. Dr. MEHMET ÖZSALT, Doç. Dr. İSMET MİROĞLU, PAUL MANDRİNİ, ALBERTO CABADO, EUGENIO ZOPPI**
Resimleyen: **TÜRKAY ÖZBURSALI**

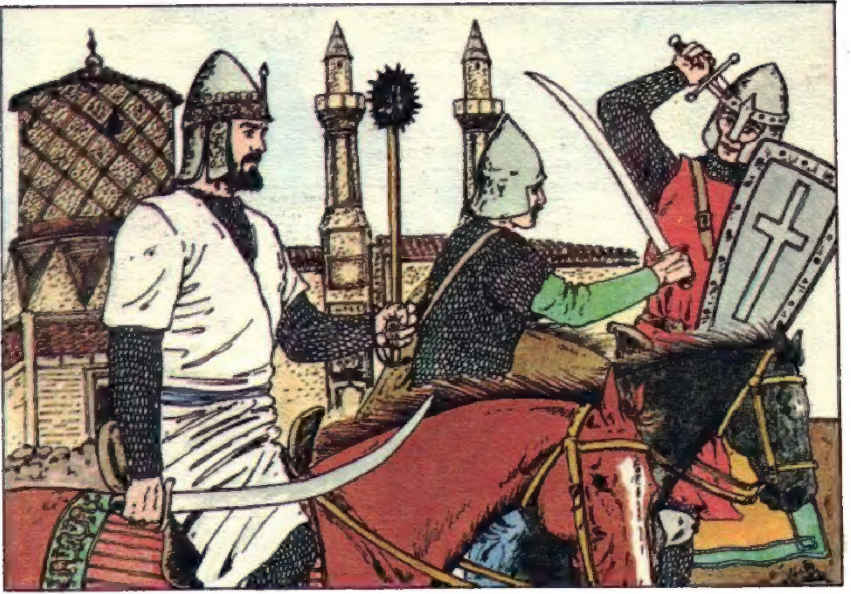
Teknik Yönetmen: **ERTAN GÖKEMRE**
Teknik Müdür: **NURETTİN ÖZAKSEL**
Teknik Müdür Yardımcısı: **M. SABİT UÇUK**
İlan ve Halkla İlişkiler Müdürü: **ESER NOYAN**
Satış Müdürü: **ALİ ALPASLAN**

**Milli Eğitim Gençlik ve Spor Bakanlığı,
Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı'nın
20.2.1984 tarih ve 01771 sayılı kararı ve ek
3.4.1984 tarih ve 2152 sayılı kararı ile ilk 5
sayısı özellikle ilkokul 4. ve 5. sınıf öğrenci-
leri ile ortaokul öğrencilerine tavsiye edil-
miş olup, bu sayısı da onaya sunulmuştur.**

Renk Ayrımı: **ÇALI GRAFİK**
Baskı: **HÜRRİYET OFSET A.Ş. HALKALI/İSTANBUL**
Kapak Baskısı: **NADİR BASIMEVİ**

Adres: **KARACAN YAYINLARI, Basın Sarayı, Cağaloğlu/İstanbul**
Tel: 527 00 34 - 526 69 00

Fiyatı: 250 TL/Kıbrıs'ta: 330 TL

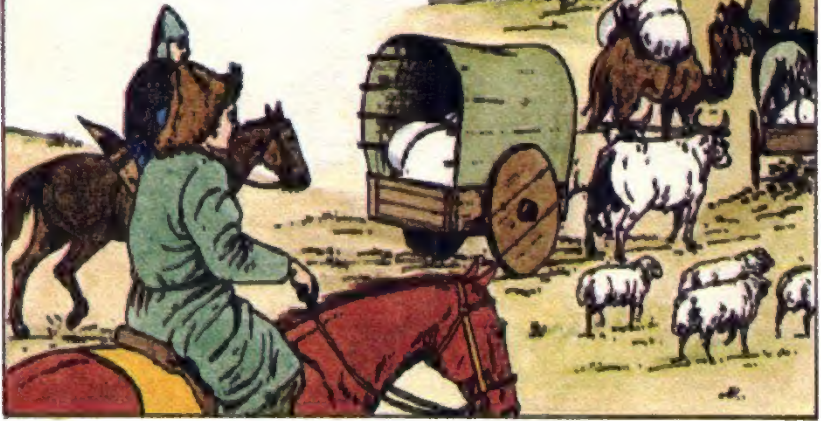
SELÇUKLULAR VE TÜRKLERİN ANADOLU'YA GİRİŞİ

ORTAÇAĞIN EN ÖNEMLİ OLAYLARINDAN BİRİ, BÜYÜK SELÇUKLU İMPARATORLUĞU'NUN KURULUŞUDUR. SELÇUKLULARIN İSLÂMİYETİ KABUL ETMELERİYLE YENİ BİR DÖNEM BAŞLAMIS, İSLÂM DINİ VE MEDE- NİYETİ TÜRKLERİN ÖNDERLİĞİNDE GELİŞEREK EN GENİŞ SINIRLARA ULAŞMISTIR.

SELÇUKLULAR OĞUZLARIN KINIK BOYUNA MENSLİPTULAR. X. YÜZYILIN İKİNCİ YARISINDAN İTİBAREN MÜSLÜMAN OLMAYA BAŞLADILAR. SIR-DERYA VE HAZAR DENİZİ ARASINDA YASARLARDI.

OĞUZLARIN KURMUŞ OLDUĞU DEVLETİN XI. YÜZYILDA
YIKILMASINDAN SONRA GÖÇE BAŞLADILAR. İRAN'A GİDENLER
BÜYÜK SELÇUKLU DEVLETİ'Nİ, ANADOLU'YA
GİDENLER ANADOLU SELÇUKLU
DEVLETİ'Nİ KURDULAR.

XI. - XVII. YÜZYIL-
LAR ARASINDA
MAVERAÜNNEHİR'-
DEN ADRIYATIK
KIYILARINA, HİNT
OKYANUSU'NDAN
ORTA AVRUPA'YA
KADAR OLAN BÖL-
GEDE EN ÇOK
SÖZÜ EDİLEN
DESTANLAR;
"OĞUZ DESTANI",
"OĞUZ-NAME",
"DEDE KORKUT",
"SALTUKNAME"
VE "DANİŞMEND-
NAME" GİBİ
ESERLERDİ.

KINIK BOYLUNUN
BEYİ OLAN SELÇUK-
LU AİLESİ, HAN SÜ-
LALESİNDEN GELİR-
Dİ. OĞUZ DEVLETİ'
NİN SUBAŞISI
(ORDU KOMUTANI)
DUKAK BEY'İN OĞLU
SELÇUK BEY, BABA-
SININ ÖLÜMÜNDEN
SONRA ONUN
YERİNİ ALDI.

DEVLETİN BAŞINDA BULUNAN "YABGLI"NLIN YERİNE
GEÇMEK İSTEMESİ TEPKİYLE KARŞILANINCA, ASKERLE-
RİYLE BİRLİKTE, BERABERİNDE 100 ATLI, 1500 DEVE VE
50.000 KOYUN OLMAK ÜZERE YENİ-KENT'TEN UZAKLA-
SARAK CEND'E GELDİ (980-935).

OĞUZLARA AİT BİR
UÇ KENTİ OLAN CEND'DE
MÜSLÜMANLIĞI KABUL
ETTİ. SİR-DERYA'YI GE-
ÇEREK MAVERAÜNNE-
HİR'E YERLEŞTİ (985-
986) VE SAMANO-
GULLARI TARAFIN-
DAN KUZAY SINIRLARI,
MÜSLÜMAN OLMAYAN
TÜRKLERE KARŞI
SAVUN-
MAKLA
GÖREVLEN-
DİRİLDİ.

ÖLÜMÜNDEN SON-
RA YERİNE OĞLU
ARSLAN BEY GEÇTİ.
BU DÖNEMDE SEL-
ÇUKLULAR, KARA-
HANLILARA BAĞLIY-
DILAR. KARAHANLI
PRENSLERDEN
ALİ TİĞİN'İN KA-
RAHANLI HÜ-
KÜMDARI ARS-
LAN HAN'A KAR-
ŞI AYAKLANA-
RAK BUHARA'-
DA HÜKÜMDAR-
LIĞINI İLAN ET-
MESİ (1021)
ÜZERİNE ONUN
TARAFINA
GEÇTİLER.

KARAHANLI HÜKÜMDARI YUSUF KADİR HAN'IN YARDIM TEKLİFİNİ KABULENEN GAZNELİ MAHMUD, ALİ TİĞİN VE SELÇUKLULARI YENİLGİYE UĞRATTI VE ARSLAN BEY'İ BİR HİLE İLE YAKALAYARAK KALINCAR KALESİNE HAPSETTİ (1025).

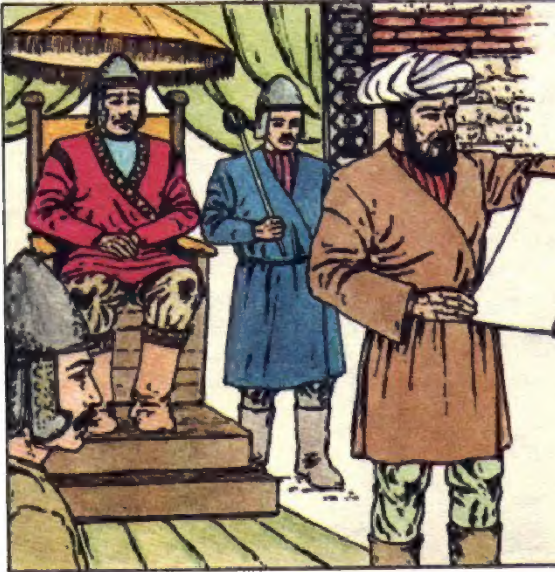
AMÇALARI ARSLAN BEY'İN HAPSEDİLMESİNDEN SONRA SELÇUK BEY'İN TORUNLARI TUĞRUL VE ÇAĞRI BEYLER YÖNETİMİ DEVRALDILAR. GAZNELİLERİN BAŞINDA İSE SULTAN MESUD BULUNUYORDU.

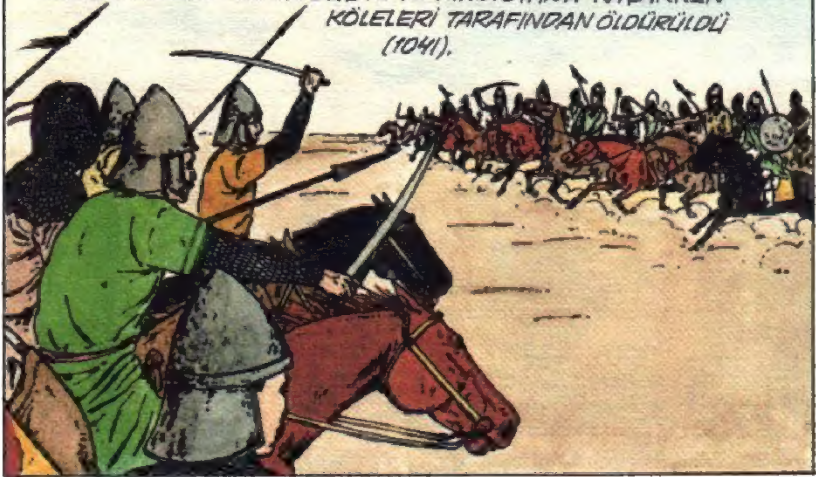
SELÇUKLULARIN
GÜÇLÜ BİR DEVLET KURA-
BİLMELERİ İÇİN HORA-
SAN'I ALMALARI GERE-
KİYORDU. BU NEDENLE
1035'TE HORA-
SAN'A GİRDİLER.

TÜRKMENLERİN
YARDIMIYLA REY'İ
ZAPTETTİLER.
1038'DE NİSA-
PLUR'U ALARAK
BURASINI
BAŞKENT
YAPTILAR
VE TUĞRUL
BEY ADINA
HUTBE OKUTU-
RAK BAĞIM-
SIZLIKLARINI
İLAN ETTİLER.

GAZNELİLER BUNLUN ÜZERİNE SAVAŞ DÜZENİNDE MERV'E DOĞRU İLERLEMeye BAŞLADILAR. İKİ ORDU PANDANAKAN'DA KARŞILAŞTI. 23 MAYIS 1040'TA MEYDANA GELEN SAVASTA SULTAN MESUD YENİK DÜŞTÜ VE HINDİSTAN'A KAÇARKEN KÖLELERİ TARAFINDAN ÖLDÜRÜLDÜ (1041).

İRAN'I TOPRAKLARINA KATAN SELÇUKLULAR, GAZNELİLERİ EGEMENLİKLERİ ALTINA ALDILAR. YENİ KURULAN BÜYÜK SELÇUKLU DEVLETİ'NİN BAŞINA TUĞRUL BEY GEÇTİ. HORASAN'IN İDARESİ İSE, BASKENT MERV OLMAK ÜZERİNE ÇAĞRI BEY'E VERİLDİ.

SEİÇUKLU ORDULARI KISA
ZAMANDA AZERBAIJAN, İRAK-I
ARAP VE İRAK-I ACEM'İ ZAP-
TETTİLER. 1043'TE BASKENT
NİSAPUR'DAN REY'E TAŞINDI.
BİR BİZANS ORDUSU PASIN-
LER'DE YENİLGİYE UĞRATILARAK
GÜRCÜ KRALI LİPARİT ESİR
ALINDI.

BAGDAT HALİFESİ
KAIM BİEMRİLLAH, ŞEH-
RE GELEN TUĞRUL
BEY'İ TÖRENLE KAR-
SILAYARAK HUTBEYİ
ONUN ADINA OKUTTI.
BÖYLECE İSLAMİYE-
TİN LİDERLİĞİ
ARAPLARDAN
TÜRLÜLERE GEÇ-
MİŞ OLDU. 1057'-
DE MALATYA,
1059'DA SİVAS
ALINDI.

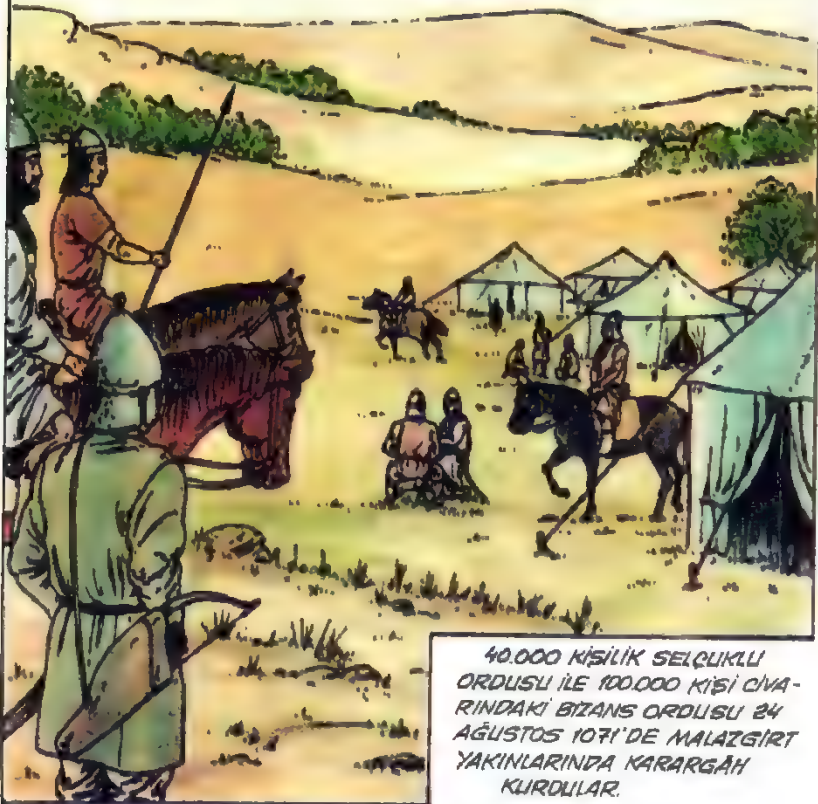
1063 YILINDA ÖLEN
TUĞRUL BEY'İN YERINE
ÇAĞRI BEY'İN OĞLU ALPARSLAN
GEÇTİ VE DEVLET BU DÖ-
NEMDE VEZİR NİZAM AL-MÜLK'
ÜN YAZDIĞI "SİYASETNAME"
DOĞRULTUSUNDA İDARE EDİL-
Dİ. GÜRCİSTAN, ANI VE KARS
FETHEDİLDİ (1064).

AFSİN KOMUTASINDAKİ SEL-
ÇUKLU ORDUSU, ALPARSLAN'A İSYAN
EDEREK BİZANS'A YAKLAŞAN PRENS
KURTÇU'NUN KENDİLERİNE TESLİM
EDİLMEMESİ ÜZERİNE MARMARA'YA
KADAR UZANAN BİZANS ŞEHİRLERİNİ
YAKIP YIKTI. AYNI DÖNEMDE BASKENT
REY'DEN İSFAHANA TASINDI.

ALPARSLAN O SIRADA MİSİR'İ FETHETMEK ÜZERE
HALEP'TEN YOLA ÇIKMIŞ BULUNLIYORDU. BİZANS OR-
DUSUNULUN DOĞU ANADOLU'YU GERİ ALMAK ÜZERE
HAREKETE GEÇTİĞİNİ ÖĞRENİNCE GERİ DÖNDÜ.

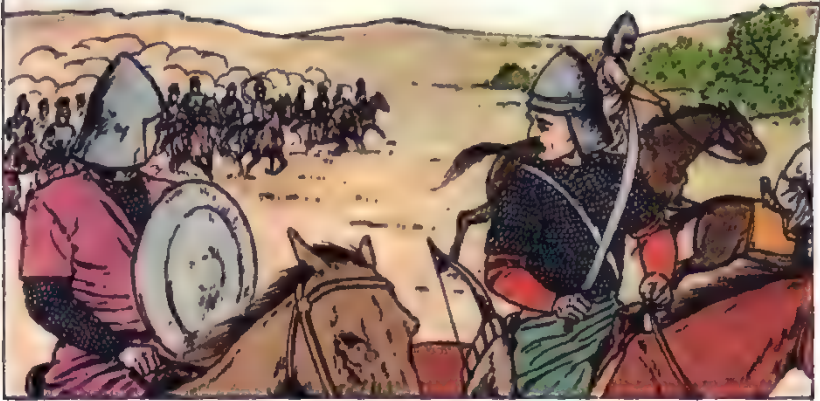
40.000 KİŞİLİK SELÇUKLU
ORDUSU İLE 100.000 KİŞİ CİVA-
RINDAKİ BİZANS ORDUSU 24
AĞUSTOS 1071'DE MALAZGİRT
YAKINLARINDA KARARGAH
KURDULAR.

ALPARSLAN 26 AĞUSTOS
CUMA GÜNÜ SABAHİ ASKER-
LERİNE ÇOŞKUN BİR SÖYLEV
VEREREK ONLARIN MANEVI-
YATINI KUVVETLENDİRDİ. DAHA
SONRA BEYAZ BİR ELBİSE Gİ-
YEREK, ÖLÜRSE BU ELBİSEYİ
KEFEN OLARAK KULLANMALA-
RINI VE YERİNE OĞLU MELİK-
SAH'I GETİRMELERİNİ SOYLADI.

ATININ KUYRUGUNU BAĞLA-
YARAK, OK VE YAYINI YERE ATTI.
BİR ELİNE GÜRZÜNÜ, ÖTEKİ ELİ-
NE DE KILICINI ALARAK ATINA
BİNDİ. ÖNCE ORDUSUNU İKİYE
AYIRDI. DAHA SONRA İKİNCİ KIS-
MI DA DÖRDE BÖLEREK BAĞLA-
RIN ARKASINA GİZLEDİ.

KENDİSİ BİRİNCİ ORDUNUN BAŞINA GERMİŞTİ.
TAARRUZ SİRASINDA SELÇUKLULAR YENİLMİŞ GİBİ
GERİ ÇEKİLMEMEYE BAŞLADILAR. ONLARI İZLEYEN
BİZANS ORDUSU BÖYLECE PLUSİYA DÜŞMÜŞ OLDU.

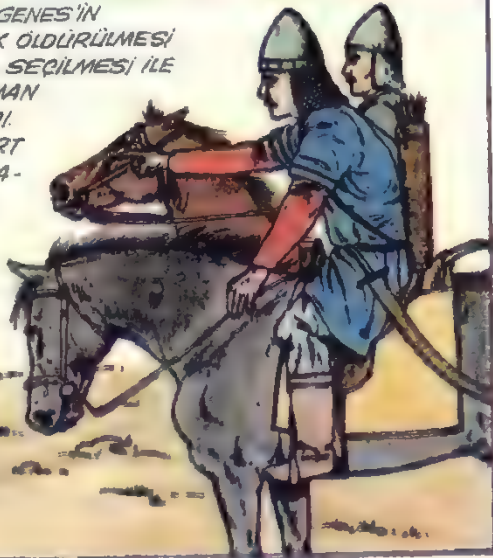
BU KANATTA
BULUNAN PECE
NEK VE UZLARIN
DA SELÇUKLU TA-
RAFINA GEÇMESİ
UZERİNE Bİ-
ZANS ORDU-
SUNUN SOL
KANADI ÇOK-
Tİ, IMPARA-
TOR SAĞ KA-
NATTAN YAR-
DIM İSTEDİY-
SE DE YARA-
LANARAK
ESİR
DÜŞTİ.

ROMANOS DIOGENES VE ALPARSLAN
ARASINDA IMZALANAN ANTLASMA GÖRE
İMPARATOR KURTULUŞ PARASI OLARAK
1.500.000 DİNAR VERECEK, HER YIL
SELÇUKLULARA
360.000 DİNAR
VERGİ ÖDEYECEK
VE İHTİYAC HALİN-
DE ASKERİ
YARDIMDA
BULUNACAKTI.

ANCAK ROMANOS DIOGENES'İN
GÖZLERİNE MİL ÇEKİLEREK ÖLDÜRÜLMESİ
VE YERİNE VII. MİHAEL'İN SEÇİLMESİ İLE
BU ANLAŞMA HİÇBİR ZAMAN
YÜRÜRLÜĞE KONULAMADI.
BLINA RAĞMEN MALAZGİRT
ZAFERİ İLE TÜRKLERE ANA-
DOLU'NUN YOLU AÇILMIŞ
OLUYORDU, YARIMADA
BASTAN BAŞA FETHE-
DİLEREK BİR TÜRK
YURDU HALİNE GELDİ.

ALPARSLAN'IN ESİR EDİ-
LEN BATI KARAHAN DEVLETİ
KALE MUHAFAZASI YUSUF ADLI
BİRİ TARAFINDAN 1072'DE
ŞEHİT EDİLMESİNDEN SON-
RA YERİNE OĞLU MELİKSAH
GEÇTİ (1072-1098) VE KA-
RAHANLILARI VERSİYE
BAĞLADI.

TÜRKLER ANADOLU'-
NUN İÇİNERİNE DOĞRU
İLERLEMeye DEVAM
ETTİLER. KUTALMİS'-
OĞLU SÜLEYMAN BEY
GÜNEY ANADOLU'YU,
TUTAK BEY KIZILIR-
MAK YÖRESİNİ,
ARTUK BEY SAKARYA
VE KOCAELİ YÖRESİNİ,
MANSUR BEY DE
İÇ VE BATI ANADOLU'-
YU FETHE BAŞLADILAR.

SIVAS, TOKAT VE ÇORUM'U
FETHEDEN AKINCILAR AKDE-
NİZ SAHİLLERİNE ULAŞTILAR.
İLK OLARAK DOĞU VE ORTA
ANADOLU'DA OLMAK ÜZERE
BİRTAKIM BEYLİKLER KURUL-
DU (MENGÜCÜKLER, SALTUK-
LULAR, DANİSMENDLİLER).
DİYARBAKIR, GÜNEY DOĞU
ANADOLU, MUSUL, SURIYE VE
FİLİSTİN ZAPT EDİLDİ.

SELÇUKLULAR MISIR SEFERİ
SIRASINDA FATİMİLER KARŞI-
SINDA BÜYÜK BİR YENİLGİYE UĞ-
RADILAR (1077). MELİKSAH BU-
NUN ÜZERİNE SURIYE'YE GİDE-
REK BÜTÜN ŞEHİRLERİ TEK TEK
TESLİM ALDI.

KAFKASYA'YA ÜÇ SEFER DÜZENLENEREK SINIRLAR
KARADENİZ'E KADAR UZATILDI. MEKKE,
MEDİNE, YEMEN VE ADEN SELÇUKLU
TOPRAKLARINA
KATILDI.

XI. YÜZYIL SONUNDA İMPARATORLUĞU'NUN
SINIRLARI GÜNEYDE HİNT OKYANUSU'NA,
KUZUYDA HAZAR DENİZİ'NE VE KARA-
DENİZ'E, BATIDA AKDENİZ, EGE VE

MARMARA'YA KADAR
UZANMAK-
TAYDI
(1092).

BÜYÜK SELÇUKLU İMPARATORLUĞU
ÇAĞI, İSLAM ÂLEMİNDE EĞİTİM VE
ÖĞRETİM BAKIMINDAN BİR DÖNÜM
NOKTASI SAYILIR. DAHA ÖNCE DAĞINIK
VE HUSUSİ ŞEKİLDE YAPILAN ÖĞRETİM,
İLK DEF A ALPARSLAN ZAMANINDA
PROGRAMA BAĞLANMIŞ VE DEVLET
HİMAYESİ ALTINA ALINMIŞTIR.

SELÇUKLU DEVLETİ'Nİ BUNA İTEN
SEBEPLERİN BAŞINDA SİİLİK VE
DİĞER RAFİZİ DÜŞÜNCELERLE
MÜCADELE GELİR.

TANINMIŞ İLİM VE
FİKİR ADAMLARINI
BÜNYESİNDE TOPLA-
YAN, PARASIZ ÖĞRE-
TİM VEREN, DERS
PROGRAMLARI ÖNCE-
DEN TESPİT EDİLMİŞ
VE ZENGİN KÜTÜPHA-
NELERLE DONATILMIŞ
BİR YÜKSEKÖĞRETİM
KURULMU OLAN İLK
MEDRESE ALPARS-
LARI TARAFINDAN
NİSAPUR'DA, DAHA
SONRA BAĞDAT'TA
KURULMUŞTUR
(1066).

BAĞDAT'TA "NİZAMİYE"
ADıyla İNSA EDİLEN BU MED-
RESEYE ÇARSI, HAN, HAMAM
VE ÇİFTLİK GİBİ AKARLARIN
VAKFEDİLDİĞİ BİLİNMEKTEDİR.

HANEFİ VE ŞAFİİ FİKİHLARINI ÖĞRETEN NİZAMİYE
MEDRESESİ, İLİM VE FİKİR HAYATINDA ÖNEMLİ BİR ROL
OYNAMIS, YÜKSEK VASİFTA BİLGİNLER YETİŞTİRMİŞTİR.
DİNİ BİLGİLERİN YANI SIRA OKUTULAN ÖTEKİ DERSLER;
KELÂM (FELSEFE), FİLOLOJİ (ARAP DİLİ VE GRAMERİ),
MATEMATİK VE ASTRONOMİ GİBİ POZİTİF İLİMLERDİR.

AVRUPA'DA BUNA BENZER KURUMLAR
DAHA GEC TARİHLERDE KURULMUŞ OLDU-
ĞUNDAN NİZAMİYE MEDRESELERİ YERYÜ-
ZÜNDE İLK ÜNİVERSİTE SAYILMAKTADIR.
AYRICA MERV, BELH, TİLS, İSFAHAN, HERAT,
BASRA'DA DA BÜYÜK MEDRESELER
KURULMUŞTUR.

SELÇUKLULAR DEVRİNDE
ÇOK SAYIDA HEKİM VE BELA-
GAT USTASI YETİŞMİŞ, MATE-
MATİK İLMİ YÜKSEK BİR SEVİ-
YEYE ULAŞMISTIR BU DALDAKİ
LİNLİ İSİMLER ÖMER HAYYAM
VE MUHAMMED BEYHAKI'DIR.
GEOMETRİ VE ZİC KONUSUN-
DA DEĞERLİ ESERLER
YAZMISLARDIR.

1074- 1075 YILLARINDA
BİR RASATHANE KURULMUŞ,
ÖMER HAYYAM, EBU'L-MUZAF-
FER İSTİFZARİ, İBN NECİBUL
VÂSİTİ GİBİ DEĞERLİ ASTRO-
NOMLAR "TARİH-İ MELİKİ"
(TARİH-İ CELÂLİ VEYA TAKVİM-İ
MELİKSAHİ) DENİLEN
BİR TAKVİM HAZIR-
LAMISLARDIR.

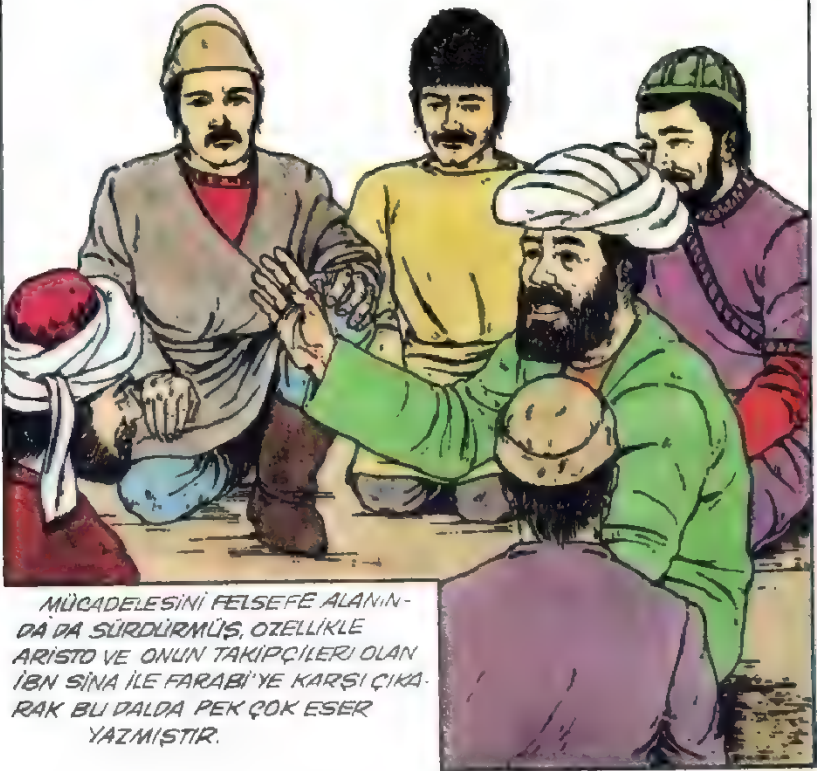
KASGARLI MAHMUD'UN
1074 DE BAĞDAT'TA YAZDIĞI
"DIVAN-I LUGAT'UT TÜRK"
ADLI ESER TÜRKÇE'YE
VERİLEN ÖNEMİN BİR
İFADESİDİR.

SULTAN SENCER
ADINA BİR ZİC YAZAN
EL- HÂZİNİ, 1115 YILINDA
SABİT YILDIZLARIN YERİNİ,
MERY SEHRİNİN BOYLAM
DAİRESİNE GÖRE TESPİT
ETMİŞTİR.

*SELÇUKLULAR DEVRİNDE YETİŞEN BÜYÜK İSLAM
ÂLİMİ İMAM-I GAZALİ'NİN KELÂM SAHASINDAKİ FİKİR-
LERİ İSLAM DÜŞÜNCE TARİHİNDE BİR DÖNÜM NOKTASI
TEŞKİL EDER. GAZALİ O DEVİRDE ORTALIĞA FİTNE
SAÇAN MUTEZİLE VE BATİNİYE FİRKALARIYLA
MÜCADELE ETMİŞTİR.*

*MÜCADELESİNİ FELSEFE ALANIN-
DA DA SÜRDÜRÜMÜŞ, ÖZELLİKLE
ARİSTO VE ONUN TAKİPÇİLERİ OLAN
İBN SİNA İLE FARABİ'YE KARŞI ÇIKA-
RAK BU DALDA PEK ÇOK ESER
YAZMIŞTIR.*

"RİSALE-İ KÜŞEYRİYE" YAZARI EBLÜ'L-KASİM KÜŞEYRİ (Ölm 1072), ŞAFİİ FAKİHLERİNDEN VE NİZAMİYE MEDRESESİ HOCALARINDAN EBLİ İŞHAK SİRİZİ, SAYISIZ ESER SAHİBİ EBLÜ'L-MA'ÂLİ CÜVEYNÎ, ABDÜLVAHİD, BÜYÜK HANEFİ HUKUKÇUSU VE BAŞ-KADISI EL-HATİBÎ (Ölm.1079)....

... HANBELİ FAKİHİ VE HADİS ÂLİMİ ABDULLAH EL-ENSARÎ (Ölm 1108), ESERLERİ MEDRESELERDE EL KİTABI OLARAK OKUTULAN TEFSİRCİ VE GRAMERÇİ ALİ'UL-VÂHİDİ, MAVERAÜ'N-NEHİR'İN BÜYÜK HANEFİ FAKİHİ VE TEFSİRCİSİ PEZDEVÎ (Ölm 1089).....

„EL-MEBSUT“ ADLI ESERİYLE
HANEFİLER ARASINDA BÜYÜK ŞÖH-
RET YAPAN SERAHSİ, FAKİH VE
SAİR AYN'ÜL-KUDAT'ÜL HEMEDANİ,
SULTAN SENCER DEVRİNİN MEZHED-
LER TARİHİ UZMANI MUHAMMED
SEHRİSTANİ, HEM KENDİ DEVİRLE -
RİNDE, HEM DE DAHA SONRA İSLÂM
İLİM VE FİKİR HAYATINA
ASIRLARCA HÂKİM OLMUŞ
İSİMLERDİR,

ÜNLÜ KELÂM ÂLİMİ VE BAĞDAT'TAKİ NİZAMİYE MEDRESELE-
RİNİN REKTÖRLÜ İMAM-I GAZALİ AÇIKTAN AÇIĞA GREK (YUNAN)
FELSEFESİNE CEPHE ALMIŞ VE ONUN KESKİN ZEKÂSİ VE DERİN
KAVRAYIŞI İLE ORTAYA KOYDUĞU YENİ İSLÂM
TASAVVUFU, YÜZYILLARCA ETKİSİNİ
SÜRDÜRMÜŞTÜR

SULTAN SENCER'İN
HORASAN'DA, MERV ŞEH-
RİNDE BULUNAN 1157
TARİHLİ TÜRBESİ, SELÇUK-
LU TÜRBE MİMARİSİNİN
EN GÜZEL ÖRNEĞİDİR.

SELÇUKLULAR İRAN'DA
İLK DEFA ORJİNAL BİR CAMİ
MİMARİSİ UYGULAMISLAR,
KARAHANLI VE GAZNELİ
CAMİLERİNDE ORTAYA ÇIKAN
GELİŞMELERİ DEĞERLEN-
DİRMİŞLERDİR.

SİLİNDİR ŞEKLİNDE
İNCE UZUN MİNARELERİN
EN ESKİSİ, DAMGAN
MESCİDİ ÇUKASINDA
TUĞRUL BEY ZAMANINDAN
KALMA 1058 TARİHLİ
SELÇUKLU MİNARESİDİR.

**SÜSLEME SANATINDA DA İLERİ BİR SEVİYEYE
ULASMIŞ OLAN SELÇUKLULARIN İRAN'DAKİ EN ÖNEMLİ
ABİDELERİNDEN BİRİ, MEŞHED VE SERAHS ARASINDA
BULUNAN RİBÂT-ı SERİF KERVANSARAYIDIR. OLGUN,
SİMETRİK PLANI VE SÜSLEMELERİ İLE BÜYÜK
SELÇUKLU MİMARISININ EN GÜZEL ÖRNEKLERİNDEN
BİRİDİR.**

**SİMNAN-SAH-
RUD YOLUNDA,
EHVAN'DA TAŞ
VE TUĞLAPAN
YAPILMIŞ OLAN
VE RİBÂT-ı
ANUŞİRVAN
ADıyla TANINAN
KERVANSARAY,
TUĞRUL BEY
ZAMANINDA
YAPILMIŞ OLUP,
BUGÜN DE
VARLIĞINI KO-
RUMAKTADIR.**

SELÇUKLU DEVLETİ'NİN
YIKILMASINDA BİRİNCİ
ROLÜ BATINİLER
OYNADI. BATINİLERİN
BİR ADI DA, HZ. ALİ
SOYUNDAN CAFER
SADIK'IN OĞLU
İSMAIL'DEN DOLAYI
İSMAILİLERDİ.

1080'DA HABHAŞİLER ADLI
GİZLİ BİR Sİİ-İSMAILİ TARİKATI
KURAN HASAN SABBAAH ADLI
BİR İRANLI ALAMUT KALESİ'NE
YERİLEREK SİİLİĞİ YAYMA
FAALİYETLERİNE BAŞLADI
BAĞDAT YOLU ÜZERİNDE
NİZAM AL-MÜLK'Ü PUSUYA
DÜŞÜREREK
ÖLDÜRTTİ.

YERİNE TERKEN HATUN'UN ENTRİKALARI SONUÇLU PLANLADIĞI GİBİ KÜÇÜK OĞLU MAHMUD GEÇTİ VE FETRET DEVRİ BAŞLAMIS OLDU, FAKAT DİĞER PRENSLER VE BÜYÜK OĞLU BERKYARUK KENDİSİNİ TANIMADILAR.

TAHT KAVGALARI SIRASINDA ANADO-
LU VE KIRMAN SELÇUKLULARI BAĞIM-
SIZLIKLARINI İLAN ETTİLER. BERKYARUK
1094' TE İSFAHAN'I KUŞATTI. SULTAN
MAHMUD VE ANNESİNİ ÖLDÜREREK
BAŞA GEÇTİ.

BERKYARUK'UN 1104'TE ÖLÜMÜ
ÜZERİNE KARDEŞİ MEHMED
TAPAR SULTANLIĞI ZORLA ELE
GEÇİRDİ VE İÇ DÜZENİ SAĞ-
LADI. BATINİLERLE SAVASTI.
ANADOLU SELÇUKLU
HÜKÜMDARI I. KILIÇ
ARSLAN'I YENDİ.
MUSUL VALİSİ MEV-
DUD, KUDÜS KRALI
VE URFÂ KONTU
İLE ÇARPIŞTI.

MEHMET TAPAR'IN ÖLÜMÜN-
DEN SONRA (1117) YERİNE
GEÇEN OĞLU SULTAN MAHMUD
HORASAN'DA SULTANLIĞINI
İLAN EDEN AMCASI SENCER'E
YENİLDİ, ANCAK AFFEDİLEREK
İRAN SELÇUKLULARININ BAŞI-
NA GETİRİLDİ.

SULTAN SENCER BALASA-
GÜN'DA BİR DEVLET KURAN
KARAHİTAYLARLA (1124-1211)
YAPTIĞI SAVAŞI KAYBETTİ.

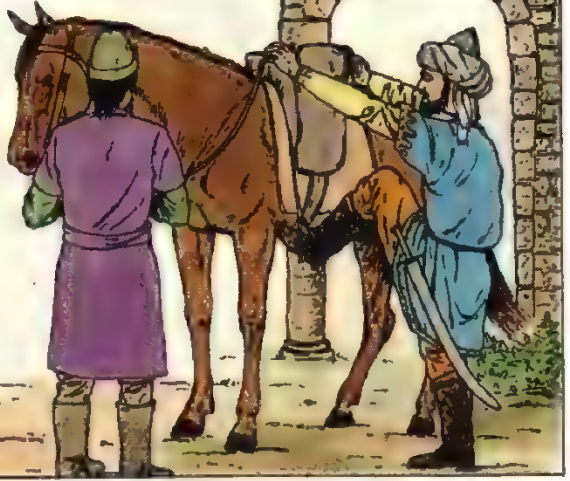
BUNDAN YARARLANAN
GURLULARI 1152'DE YENİLGİ-
YE UĞRATTI, ANCAK OĞUZLA-
RIN AYAKLANMASI SIRASIN-
DA ONLARA ESİR DÜŞTÜ
(1153).

ÜÇ YILLIK ESARET-
TEN SONRA KAÇMAYI
BASARAN HÜKÜMDA-
RIN 1157'DE ÖLÜMÜ
İLE BÜYÜK SELÇUKLU
İMPARATORLUGU DA
SON BULDU. ONLARA
AIT TOPRAKLAR
ÜZERİNDE KIRMAN
SELÇUKLULARI
(1041-1186), ANADOLU
SELÇUKLULARI
(1077-1308)...

... SURIYE VE
SAM SELÇUKLU-
LARI (1078-1114),
HAREZMSAHLAR
(1098-1221), IRAK
SELÇUKLULARI
(1119-1194) VE
BAZI ATABEYLİKLER
KURULDU.

BUNLARIN İÇİNDE EN ÖNEMLİLERİ
HAREZMSAHLAR VE ANADOLU SELÇUK-
LULARIDIR. HAREZMSAH DEVLETİ
BÜYÜK SELÇUK-
LULAR ZAMANINDA
GENEL VALİLİĞE
ATANAN KUTBED-
DİN MUHAMMED
TARAFINDAN
1098'DE
KURULDU.

EN PARLAK DEVRİNİ ALAEDDİN TEKİŞ
(1172-1200) ZAMANINDA YASADI. KARAHİ-
TAYLILARI YENDİ. HEMEDAN, İRAK-I ACEM
ZAPTEDİLDİ (1194) VE HORASAN
SELÇUKLULARI TARİHTEN
SİLİNDİ. İRAK VE TÜRKİS-
TAN ALINDI.

ALİEDDİN MUHAMMED
DEVİRİNDE GÜRLÜLAR YENİL-
GİYE UĞRATILDI (1207). BU-
HARA ALINDI (1218). HÜ-
KÜMDAR KARAHAN
DEVLETİ'NE SON VERE-
REK SEMERKANT'I
İKİNCİ BASKENT
YAPTI (1212). BU-
RADA BİR CAMİ
VE SARAY İNSA
ETTİRDİ.

1215'TE GAZNE VE YÖRESİNİ ZAPTEDEREK SINIRLARINI
HİMALAYALAR'A KADAR GENİŞLETTİ.
HALİFİYİ DEĞİŞTİREREK HORASAN VE
MAVERAÜNNEHİR'DE HALİFE ADINA
HUTBE OKUNMASINI YASAKLADI. FARS
VE AZERBAIJAN'I ALDI.

İMİZALANAN TİCARET ANLAŞMASI
GEREĞİNCE CENGİZ HAN'IN OTRARA
GELEN KERVANCILARINI CASUSLUK
SUÇLAMASIYLA ÖLDÜRTMESİ VE
MOĞOL ELÇİLERİNİN BOYNUNU
VURDURTMASI ONUN EN BÜYÜK
HATASI OLDU.

CENGİZ HAN YAKLAŞIK 200.000
KİŞİLİK ORDUSUYLA OTRAR'I KUSATTI
VE YERLE BİR ETTİ (1220). SEMER-
KANT VE BUHARA'NIN YAKILIP
YIKILMASIYLA BİRLİKTE
HAREZMSAHLAR
DEVLETİ DE 1221'DE
ORTADAN KALKMIŞ
OLDU.

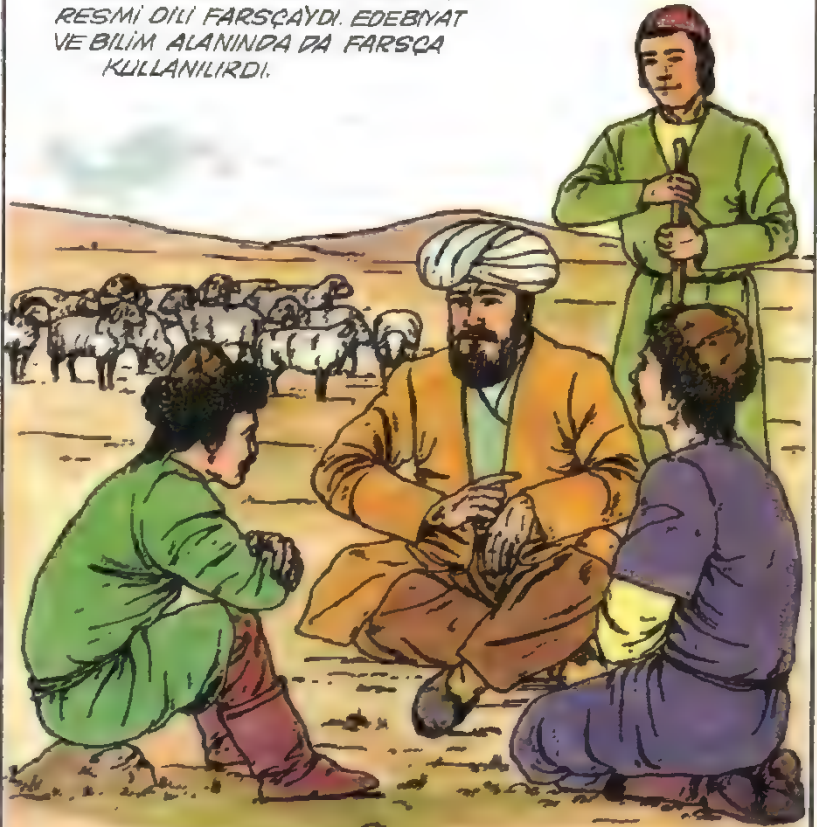

HAREZMSAH SULTANLARININ HEPSİNİN
TUĞRALARI VARDI. SİYAH RENKTEN YAPILMIŞ
"ÇETR", BAYRAK, MERASİM ELBİSELERİ VE
HÜKÜMDARLARA MAHSUS MİZİKALARI
BULUNUYORDU. AYRICA ŞEHZADE-
LERİN VE BÜYÜK DEVLET ADAMLARININ
DA BANDOLARI MEVCUTTU.

SARAYDA GÖREVLİ KİŞİLERE: HÂCİB, TASTDAR, SİLAHDAR, CÂMEDÂR, EMÎR-İ ALEM, EMÎR-İ AHUR, EMÎR-İ SIKÂR, DEVATDÂR, ÇASNIGİR DENİR-
Dİ. İLK DÜZENLİ HAREZM ORDUSU
ATSIZ TARAFINDAN KURULDU.

AHMED YESEVİ, NAKŞİBENDİLİK VE
BEKTASİLİK GİBİ BÜYÜK TARİKATLARIN
KURULMASINA ÖNCÜLÜK EDEREK XII
YÜZYILDA SEYHUN'UN KUZEYİNDEKİ
BOZKIRLARDA YAŞAYAN TÜRKLER AR-
SINDA MÜSLÜMANLIĞIN YAYILMASINI
SAĞLADI. HERAT, BELH, MERV VE
NISAPUR ÖNEMLİ BİRER KÜLTÜR
MERKEZİ HALİNE GELDİ. DEVLETİN
RESMİ DİLİ FARSCAYDI. EDEBİYAT
VE BİLİM ALANINDA DA FARSCA
KULLANILIRDI.

FAKAT GÖÇEBELER, ORDU VE SARAY ARASINDA TÜRKÇE YAYGINDI. BU DEVİRDE MUHAMMED BİN KAYS TARAFINDAN "TİBYAN LÜGAT ÜT-TÜRK ALA LİSAN EL-KANGLI" ADLI BİR DİL BİLGİSİ KİTABI YAZILMIŞTIR. BU, TÜRK DİLİNİN O DÖNEMDE NE KADAR ÖNEMLİ OLDUĞUNUN BİR İFADESİDİR.

"FAHR-İ HAREZM" OLARAK ANILAN VE MUKADDİMET'ÜL-EDEB"İN YAZARI ZEMANSERİ (ÖLM. 1144) İLE "ZAHİRE-İ HAREZM-SAHİYE" ADLI BÜYÜK TIP KİTABININ YAZARI İSMAIL CİRCANİ (ÖLM. 1137), HAREZMSAHLAR DEVRİNİN BAŞTA GELEN İLİM VE FİKİR ADAMLARIDIR. ÖTEKİ BİRÇOK ESER GİBİ BU ESERLERDE MOĞOL İSTİLASI SIRA-SINDA TARİHE KARISMAKTAN KURTULAMAMIŞLARDIR.

SELÇUKLULARIN KURDUĞU
DEVLETLER ARASINDA EN UZUN
ÖMÜRLÜSÜ ANADOLU SELÇUKLU
DEVLETİ OLDU. MELİKSAH TARA-
FINDAN KENDİSİNE ANADOLU
HÜKÜMDARLIĞI "MENŞURU"
GÖNDERİLEN SÜLEYMAN SAH,
1077'DE ANADOLU SELÇUKLU
DEVLETİ'Nİ KURDU.

BİZANSLI GENERAL NİKE-
FORAS BOTHNİATES'İN İM-
PARATOR OLMA YOLUNDAKİ
ÇABALARINI DESTEKLEYE-
REK İZMİT VE KOCAELİ' YA-
RIMADASINI TOPRAKLARINA
KATTI. BU SÜRETE BOĞAZ-
LAR, EGE, DOĞU AKDE-
NİZ, ANTALYA KÖRFEZİ
VE ADANA ARASIN-
DAKİ TOPRAKLAR
ANADOLU SELÇUKLU-
LARININ HAKİMİYETİ-
NE GİRMİŞ OLDU.

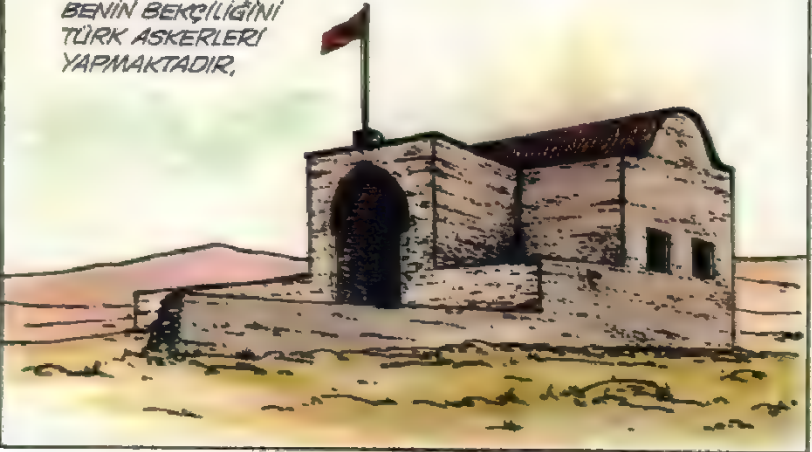

1080'DE İZNİK
ALINDI. ALEKSİOS
KOMNENOS'LA AN-
LASAN SÜLEYMAN
SAH TARSUS, ADA-
NA, MİSİS, ANAZAR-
BA VE KİLİKYA'NIN
BAZI SEHİRLERİNİ
ZAPTETTİ (1083).
1084' TE ANTAKYA'YI
ALDI. ANTEP, HATAY,
MARAS FETHEDİLDİ.

SÜLEYMAN SAH SURIYE MELİKİ TUTUŞ'A YENİLECEĞİNİ
ANLAYINCA İNTİHAR ETTİ. MEZARI Halep civarında, CA'BER
KALESİ'NDEDİR. LOZAN ANLAŞMASI'NA GÖRE "TÜRK MEZARI"
ADI VERİLEN TÜR-
BENİN BEKÇİLİĞİNİ
TÜRK ASKERLERİ
YAPMAKTADIR,

I. KILIÇ ARSLAN DEVRİN-
DE (1092 - 1107) PIERRE (PIYER)
L'ERMIT KOMUTASINDAKİ
I. HAÇLI ORDUSU 1096'DA
DAVUD BEY TARAFINDAN
GERİ PÜSKÜRTÜLDÜ. ANCAK
GODEFROY DE BOLLIGNON
(GOD FRIA DÖ BLYON)
KOMUTASINDAKİ 600.000
KİŞİLİK II. HAÇLI ORDUSU
1097'DE İZNIK'İ ELE
GEÇİRDİ.

ANTAKYA VE KUDÜS DÜSTÜ.
KUDÜS'TE LATİN, KİLİKYA'DA
ERMENİ KRALLIKLARI, ANTAK-
YA'DA BİR PRENSLİK, MARAŞ
VE LİFA'DA BİR KONTLUK
KURULDU (1099).

1. MESUD DEVRİNDE (1116-1155) ALMAN
İMPARATORU III. KONRAD İLE FRANSA KRALI
VII. LOUIS'İNİN (LUI) ASKERLERİNDEN MEYDANA
GELEN II. HAÇLI ORDUSU DA YENİLĞİYE
UĞRATILDI (1147-1149) VE MARAŞ,
KEYSLUN, BEHESNİ VERABAN
TÜRKLERİN ELİNE GEÇTİ.

II. KILIÇ ARSLAN (1155-1192) BİZANSLI-
LARI MİRYOKEFALON'DA (EĞRİDİR GÖLÜ'-
NÜN KUZEVİ) BOZGUNA UĞRATTI (EYLÜL
1176). İKİ YIL SONRA PANİSMENDİLİLER
BEYLİĞİ Nİ ORTADAN KALDIRDI
1185'TE BİZANS'I VER-
ĞİYE BAĞLADI.

LİLKESİNİ YI OĞLU ARASINDA PAY ETTİ
ANCAK OĞULLARI YENİDEN TAHT KAVGA-
SINA BAŞLADILAR. MELİKSAH'IN TAHTA
HAKİM OLDUĞU SIRADA III. HAÇLI
SEFERİ BAŞLADI.

ALMANLAR KON-
YA'YI KÜSATTILAR
II. KILIÇ ARSLAN
DOSTU FREDERİK
BARBAR' S'A
BARİŞ TEKLİFİNDE
BULUNDU, BUNUN
ÜZERİNE HAÇLILAR
TAARRUZA GEÇ-
MEDEN KUDÜS'E
DOĞRU YOLLARINA
DEVAM ETTİLER.

SELÇUKLULAR EN PARLAK DEV-
RLERİNİ I. GYASETTİN KEYHÜS-
REV DEVRİNDE (1192 - 1196 VE
1205 - 1211) YAŞADILAR. I. GYA-
SETTİN KEYHÜSREV
1207'DE ANTALYA'YI
FETHEDEREK TÜRK-
LERE DENİZCİLİĞİN
YOLUNU YENİ-
DEN AÇTI.

1211'DE BASA GEÇEN I. İZZET-
TİN KEYKAVUS 1214'TE SİNOP'U
ALARAK KARADENİZ'DE BİR
TÜRK FİLOSUNUN KURULMASINA
İMKÂN HAZIRLADI. TİCARETİN
GELİŞMESİ İÇİN VENEĞİK VE
KIBRISLI TİCCARLARLA ANLAŞTI.
SİNOP'LA BİRLİKTE TRABZON
RUM İMPARATORLUĞU DA SEL-
ÇUKLU EGEMENLİĞİNE GİRMIŞ
OLDU.

ÖLÜMÜNDEN
SONRA YERİNE
İ. ALAEDDİN KEYKUBAD GEÇTİ (1220-
1237). MOĞOL TEHLİ-
KESİNE KARŞI
KONYA VE SIVAS
ŞEHİRLERİ SUR
İÇİNE ALINDI
KEYKUBAD 1220'-
DE KOLANOROS
KALESİ'Nİ ALARAK
KENDİ ADINI
VERDİĞİ VE
BUGÜN DE MEVCUT
OLAN ALAİYYE
(ALANYA) TERSA-
NESİNİ KURDU.

DAHA SONRA SİNOP'TA KURDURDUĞU İKİNCİ
TERSANEDEN, TARİHTE SUĞDAK SEFERİ DİYE
BİLİLEN SEFERİ BAŞLATARAK HÜSAMETTİN
ÇOBAN EMRİNDEKİ BİR FİLOYU
1224'TE KIRIM ÜZERİNE
GÖNDERDİ.

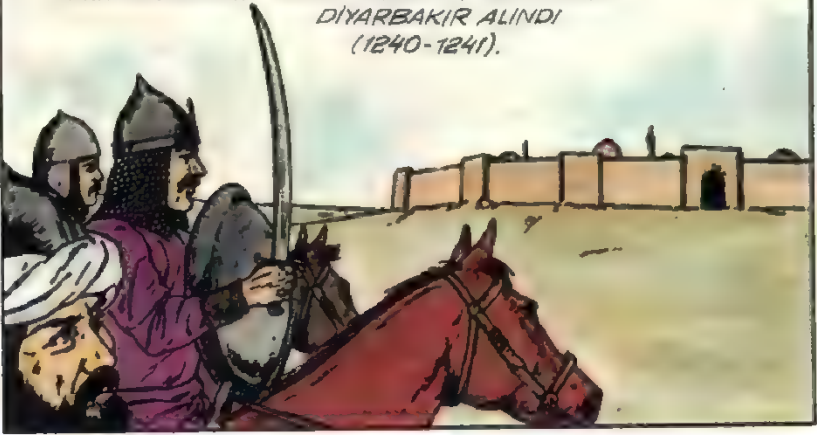

RUS BASKISI ALTINDA
EZİLEN KIPÇAK TÜRKLERİ-
NİN KURTARILMASI İLE İLGİ-
Lİ OLAN BU SEFERDEN SON-
RA KEYKUBAD'A "İKİ DENİ-
ZİN SULTANI" UNVANI
VERİLDİ.

HÜKÜMDAR MOĞOL İSTİLÂ-
SINDAN KAÇAN ÂLİM VE SANAT-
ÇILARI KORULDI. ÇEŞİTLİ MİMARİ
ESERLER İNSA ETTİRDİ. BUNLA-
RIN İÇİNDE EN ÜNLÜLERİ BEYSE-
HİR GÖLÜ KENARINDA YAPILAN
KUBAD-ÂBÂD SARAYI İLE KAYSE-
Rİ CİVARINDA YER ALAN KEYKU-
BADIYE SARAYI'DIR VE ÇİNİLERİ-
NİN GÜZELLİĞİ İLE ÜN
YAPMIŞTIR.

II. GYASETTİN KEYHÜSREV (1237-1246)
DEVİRİNDE ÜLKE, VEZİR SADEDDİN KÖPEK'İN
KÖTÜ YÖNETİMİNDEN BÜYÜK ÖLÇÜDE ZARAR
GÖRDÜ. DAHA SONRA YERİNE GETİRİLEN
MÜHEZZİBÜDDİN ALİ DEVİRİNDE EYYUBİLERDEN
DİYARBAKIR ALINDI
(1240-1241).

BU ARADA BABA İSHAK ADLI
BİR BATINÎ SEYHİNİN ETRAFINDA
BİRLEŞEN TÜRKMENLER,
AMASYA-TOKAT CİVARINDA
AYAKLANDILAR (1242).
ANCAK KIRSEHİR ONLERİN-
DE KILIÇTAN GEÇİRİLDİLER.

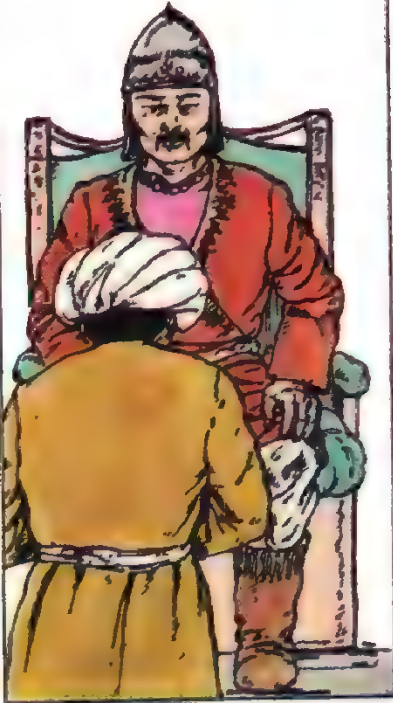
BÜ KARISIKLIKİAN YARARLANAN
MOĞOLLAR AYNI YIL ERZURUM'UN
HALKINI YOK ETTİLER.
BAHARDA 40.000 KİŞİLİK
BİR ORDLIYLA YENİ-
DEN HÜCUMA
GEÇTİLER. ANADO-
LU BİR ANDA ATE-
SE VE KANA BOĞULDU.

KÖSEDAĞ YENİLGİSİNDEN (1243) SONRA MOĞOLLARLA
BİR ANLAŞMA İMZALANDI. BUNA GÖRE SELÇUKLU DEVLETİ
YILDA 360.000 DİNAR
PARA, 10.000 KOYLUN,
1.000 SIĞIR, 1.000 AT,
DEVE, KATIR, İPEKİ
VE ALTIN İŞLEMELİ
KUMAŞLAR,
AV KÖPEKLERİ
VB. VERECEKTİ.

**KÖSEPAĞ YENİLGİSİ
ANADOLU SELÇUKLU DEVLE-
Tİ'NİN DE SONUNU HAZIR-
LADI. DEVLET HULAGU TA-
RAFINDAN İRAN'DA KURU-
LAN İLHANLILARA BAĞ-
LANDI (1256).**

**BU DÖNEMDE TÜRK TA-
RİHİ AÇISINDAN ALINAN
EN ÖNEMLİ KARAR, KARA-
MANOĞLU MEHMED BEY
TARAFINDAN TÜRKÇE'NİN
RESMİ DİL İLÂN EDİLMESİ-
DİR (13 MAYIS 1277).**

DAHA SONRA BASA GEÇEN
II. İZZET'İN KEYKÂVUS, IV. RÜK-
NETTİN; KILIÇ ARSLAN, II. ALA-
EDDİN KEYKUBAD, III. GİYA-
SETTİN KEYHÜSREV VE
II. MESUD (1302-1308),
BİRLİĞİ SAĞLAMADA
BASARILI OLAMADILAR
VE MESUD'UN ÖLÜMÜYLE
ANADOLU SELÇUKLU
DEVLETİ YIKILMIŞ
OLDU.

ANADOLU EYALETİ
ADıyla 1335'E KADAR
GENEL VALİLERCE YÖ-
NETİLDİ. BU TARİHTE
İLHANLI DEVLETİ'NİN
YIKILMASI ÜZERİNE
GENEL VALİ ERETNA
BEY BAĞIMSIZLIĞINI
İLAN ETTİ. ONUN KUR-
DUĞU BEYLİĞİN
1398'DE YILDIRIM
BAYEZİD TARAFIN-
DAN OSMANLI
TOPRAKLARINA
KATILMASIYLA
SELÇUKLULARIN
ANADOLU'DAKİ
HAKİMİYETİ
SONA ERDİ

SELÇUKLULARDA MERKEZİ-
YETÇİ BİR YÖNETİM HAKIMDI.
HÜKÜMDARLAR TAHTA GE-
ÇER GEÇMEZ HALİFEYE AR-
MAĞANLAR VE ELÇİLER GÖN-
DEREREK HÜKÜMDARLIKLA-
RININ TASDİKİNİ İSTERLERDİ.
HALİFE DE MENŞURLA BİR-
LİKTE HÜKÜMDARLIK ALÂME-
Tİ OLAN HİL'AT (ELBİSE), ASA,
ÇETR (SALTANAT SEMSİYESİ),
ALEM (BAYRAK), SARIK GİBİ
HEDİYELER....

...YOLLAYARAK BUNLU ONAY-
LARDI. ÖTEKİ HÜKÜMDARLIK
ALÂMETLERİ; HUTBE OKUT-
MAK, PARA BASMAK, TUĞ-
RA ÇEKMEK, ÇETR TAŞIMAK
VE NÖVBET'Tİ (BANDO). NÖV-
BET, KÖS, DAVUL, ZURNA, NAK-
KARE VE NEFİR-
DEN (BORULI)
MEYDANA
GELİRDİ.

SELÇUKLULARDA İKİ
TÜR SANCAK VARDI. HA-
LİFE TARAFINDAN MEN-
SURLA GÖNDERİLEN SAN-
CAĞIN RENGİ SİYAH, HÜ-
KÜMDAR SANCAĞI İSE
SARIYDI.

SARAYA DERGÂH ADI
VERİLİRDİ. EN ÜNLÜ SARAYLAR;
KONYA'DA KILIÇ ARSLAN
SARAYI, BEYSEHİR GÖLÜ
CIVARINDA KUBAD-ÂBÂD
SARAYI, KAYSERİ CIVA-
RINDA KEYKUBADİYE
SARAYI İDİ.

NİZAM AL-MÜLK ZAMANINDA EN DÜZGÜN SEKLİNİ
ALAN DİYAN, SARAYDAN SONRA İKİNCİ DERECEDE
ÖNEMLİ EN BÜYÜK KURUMDUR.
BES ÜYESİ BULUNURDU:
VEZİR, MUSTEVFİ, TUĞRAİ,
MÜSRİF, ARZ OL-CEYS.

BUNLARIN DA AYRI-
CA BİRER DİYANLARI
VARDI BÜYÜK SELÇUK-
LULAR ZAMANINDA
MELİKLER TARAFIN-
DAN İDARE EDİLEN,
MERKEZE BAĞLI 12
EYALET ŞU ADLARLA
ANILIRDI: BELH, TO-
HARİSTAN, SURİYE,
HERAT VE GARGİS-
TAN, GÜRGENÇ VE
SANE, ERRAN, KIR-
MAN, ANADOLU,
HALEP, URFA, FARS,
ELCEZİRE VE KUDÜS,
DİMİŞK.

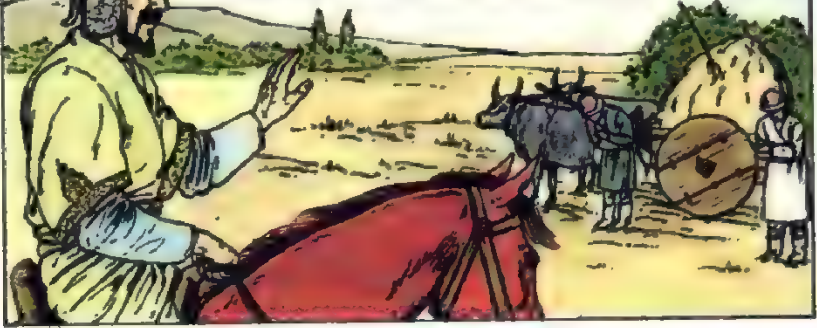
DEVLETİN BASLICA GELİR
KAYNAKLARINI MÜSLÜMAN
ÇİFTÇİLERDEN ALINAN ÂŞAR
İLE HAYVAN VERGİSİ, MÜS-
LÜMAN OLMAYANLARDAN
ALINAN CİZYE İLE HARAÇ,
TİCARİ MALLARDAN ALINAN
GÜMRÜK VERGİSİ,...

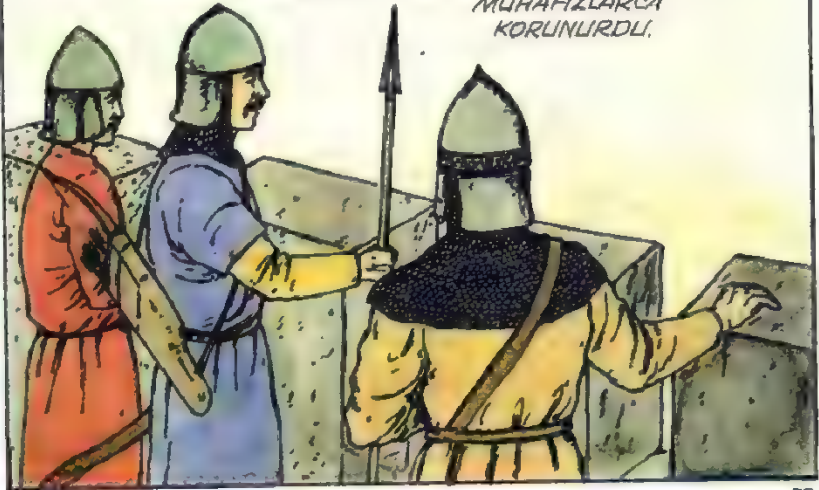
... PAZARLARDAN ALINAN
RESİM, MADENLERDEN ALI-
NAN VERGİLER, ERMENİ
KRALLIĞI VE TRABZON RUM
İMPARATORLUĞU'NDAN HER
YIL ALINAN BELLİ BİR PARA,
GANİMETLERİN BESTE BİRİ
OLUŞTURURDU.

SELÇUKLU SINIRLARI İÇİNDE BULUNAN TOPRAKLAR VE HALK (REAYA), HÜKÜMDARIN MALI SAYILIRDI. BU TOPRAKLARA "ARAZİ-İ EMİRİYE" VEYA "MİRİYE" DENİRDİ. ARAZİ-İ EMİRİYE HAS, İKTA VE HARACI OLMAK ÜZERE ÜÇE AYRILIRDI. AYRICA SAHİSLARA VERİLEN VAKIF TOPRAKLARLA MÜLK ARAZİLERİ DE MEVCUTTU.

ŞEHİRLERİN ETRAFI KALIN BİR SURLA ÇEVRELİ OLUŞ, AYRICA BİR İÇ KALE BULUNURDU. İÇ KALE, "DİZDAR" ADI VERİLEN KOMUTAN VE EMİRİNDEKİ MUHAFAZLARCA KORUNURDU.

MEDRESELERDE ARAPÇA OKUTULUR, DİL VE EDEBİYATTA FARŞÇA KULLANILIRDI. BAŞLIÇA MEZHEPLER HANEFİLİK, MALİKİLİK, SAFİİLİK VE HAMBELİLİKTİ. GÖCEBELER ARASINDA İSE HASAN SABBAH VE AHMED YESEVİ GİBİ Dervişlerin KURDUĞU TARİKATLAR YAYGINDI. XIII. YÜZYILDA BEKTAŞILIK VE MEVLEVİLİK EGEMEN OLDU.

VENEDİKLİ VE KIBRISLI TİCCARLAR SAYESİNDE TİCARET GELİŞTİ. SATILAN BAŞLIÇA ÜRÜNLER; HALI, KILIM, SOF VE YÜNLÜ DOKUMA, DEMİR, TUZ, SAP VE BAKIRDAN YAPILAN EŞYALARDI.

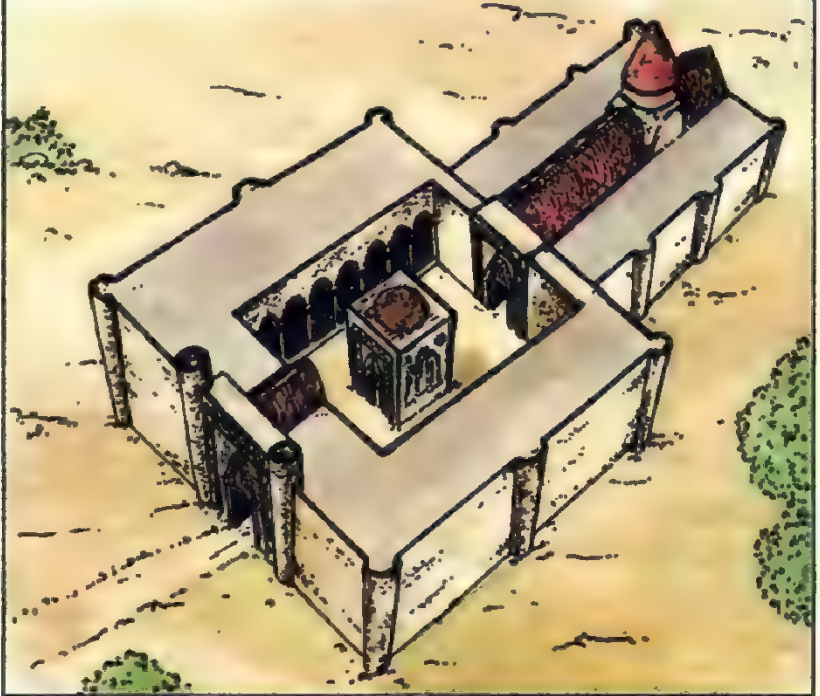
**SELÇUKLU
ADLIYESİ SER'İ
YARGI VE ÖRFİ
YARGI OLMAK
ÜZERE İKİYE
AYRILIYDI SER'İ
DAVALARA KADI-
LAR BAKARDI
BÜTÜN KADILA-
RIN İCRAATI,
BAĞDAT'TA BLU-
LUNAN BAS-KADI
(KADI'I-KUDAT)
TARAFINDAN
DENETLENİRDİ**

**SER'İ MAHKE-
MELER DIŞINDA
ÖRFİ VE KANUNİ
DAVALARA BAKAN
AYRI MAHKEME-
LER DE VARDI.
ORDUYA MENSUP
KİMSELERLE İLGİLİ
SER'İ DAVALARA
KADIASKERLER
BAKARDI. AYRICA
MUNTAZAM BİR
POSTA TEŞKİLATI
MEVCUTTU.**

ANADOLU SELÇUKLU SULTANLARININ VE YÜKSEK DEVLET ADAMLARININ YAKLAŞIK 30-40 KM. MESAFEDE YAPTIRDIKLARI KERVANSARAYLAR, İSLAM DÜNYASININ BASKA BÖLGELERİYLE ESİNE RAĞTLANMAYACAĞAK BİR KIYMET TAŞIRLAR.

SELÇUKLU KERVANSARAYLARI ANADOLU'YU DOĞU-BATI, KUZAY-GÜNEY İSTİKAMETİNDE KATEDEN İKİ BÜYÜK ULUŞLARARASI TİCARET YOLU ÜZERİNDE İNSA EDİLMİŞLERDİR. ANADOLU'DAKİ BAŞLICA SELÇUKLU KERVANSARAYLARI: EVDİR HAN, KIRGÖZ HANI, SÜSÜZ HAN, ERTOKLUŞ HANI, İŞHAKLI HANI, ALTUN-ABA, PERVANE, ZENCİRLİ, HATUN HANI, YENİ HAN, SULTAN HANI'DIR.

BELÇUKLU SANATINA ÖRNEK OLARAK GÖSTERİLEBİLECEK EN ÖNEMLİ ESERLER : KAYSERİ LULU CAMİ, KONYA ALAEDDİN CAMİİ, TOKAT VE SIVAS'DA GÖK MEDRESE, KAYSERİ'DE DÖNER KÜMBET, SULTAN HANİ VE DARÜSSİFALARDIR.

TÜRKLERİN BU DEVİRDE YETİŞTİRDİĞİ EN BÜYÜK KİŞİLER
YUNUS EMRE (1238-1320) VE MEVLÂNÂ CELALEDDİN RUMÎ
(1207-1273) OLMUŞTUR.

SELÇUKLULAR VE TÜRKLERİN ANADOLU'YA GİRİŞİ

DÖNEMİN KRONOLOJİK GELİŞİMİ

X. YÜZYILIN İKİNCİ YARISI

Oğuzların Kınık boyuna mensup Selçuklular, Selçuk Bey komutasında Maveraünnehir'e yerleşerek Müslümanlığı kabul ettiler ve Samanoğullarına bağlı bir uç beyliği halinde yönetilmeye başlandılar.

XI. YÜZYIL BAŞI

Samanoğulları Devleti'nin 999'da yıkılmasından sonra Karahanlılar ve Gaznelilerin saldırısına uğradılar. Selçuk Bey 1007'de öldü, yerine oğlu Arslan Bey geçti.

1038-1040

Arslan Bey'in Gazneli Mahmud tarafından 1025'te Kalincar Kalesi'ne hapsedilmesi üzerine idareyi Selçuk Bey'in torunları olan Tuğrul ve Çağrı Bey'ler devraldılar. Tuğrul Bey 1038'de Nişapur'u başkent yaparak bağımsızlığını ilan etti. 1040'ta Dandanakan'da yapılan savaşta Gazneli Mesud'u yenilgiye uğratarak İran ve Azerbaycan'ı ele geçirdi.

1043

Bu tarihte başkent Nişapur'dan Rey'e taşındı.

1055

Tuğrul Bey'in Bağdat'ta kendi adına hutbe okutmasıyla İslamiyetin liderliği Araplardan Türklere geçmiş oluyordu. Bu dönemde Büveyhoğulları ve Abbasiler, Selçuklulara bağlandı.

1063

Tuğrul Bey'in bu tarihte ölümünden sonra yerine Çağrı Bey'in oğlu Alparslan geçti. Selçuklular Anadolu içlerine akınlar düzenlemeye başladılar. Bunun sonucunda Kars, Malatya, Sivas ve Kayseri fethedildi. Başkent Rey'den İsfahan'a taşındı.

1071

Bizans imparatoru Romanos Diogenes ile Alparslan arasında Malazirt Ovası'nda meydana gelen savaş, Selçukluların zaferiyle sonuçlandı. İmparator yüklü bir fidye karşılığında serbest bıraktı. Alparslan ise bir yıl sonra Yusuf adlı bir kale muhafızı tarafından hançerlenerek öldürüldü.

1072-1092

Alparslan'ın ölümünden sonra yerine oğlu Melikşah geçti. Selçukluların en parlak devri bu döneme rastlar. Devletin sınırları Tanrı Dağları'ndan Marmara ve Akdeniz kıyılarına, Kafkaslar'dan Mısır ve Yemen'e uzanıyordu. Sultanın en büyük yardımcısı,

vezir Nizam al-Mülk'tü. Bağdat'taki Nizamiye Medresesi devrin en önemli bilim merkezlerinden biri haline geldi. Aynı dönemde Melikşah adına "Tarih-i Celâli" adlı yeni bir takvim yapıldı. Kaşgarlı Mahmud tarafından "Divan-ı Lûgat'üt Türk" adlı eser kaleme alındı.

XI. YÜZYIL SONU

Melikşah'ın ölümüyle birlikte Selçuklu İmparatorluğu'nda da kopmalar meydana geldi. Suriye, Anadolu ve Kirman Selçukluları bağımsız birer devlet haline geldiler. Bu üç devletten yalnız Anadolu Selçukluları varlığını koruyabilmiş, diğerleri yerlerini atabeyliklere bırakmışlardır.

1117-1157

1117'de Selçuklu Devleti'nin başına Horasan ya da İran Selçukluları hükümdarı Sultan Sencer geçti. Gaznelilerle savaştı, Karahanlıları kendisine bağladı. Karahitaylılarla yaptığı savaşı kaybetti. Oğuz isyanını bastırmak isterken esir düştü (1153) ve kurtulduktan kısa bir süre sonra öldü. Onun ölümüyle birlikte Büyük Selçuklu İmparatorluğu da sona ermiş oluyordu. Onlara ait topraklar üzerinde kurulan başlıca devletler, Harezmşahlar ve Anadolu Selçukluları'dır.

Harezmşahlar

1098'de Kutbeddin Muhammed tarafından kuruldu. En parlak devrini Alaeddin Tekiş (1172-1200) devrinde yaşadı. Cengiz Han tarafından 1221'de ortadan kaldırıldı.

Anadolu Selçuklu Devleti

Süleyman Şah tarafından 1077'de kuruldu. Haçlılarla yapılan savaşlar sonunda Anadolu'nun büyük bölümü ele geçirildi ve 1185'te Bizans vergiye bağlandı. Devlet en parlak devrini I. Gıyasettin Keyhüsrev, I. İzzettin Keykâvus ve I. Alaeddin Keykubad'ın saltanatı sırasında yaşadı. Köseadağ yenilgisinden sonra (1243) zayıf düştü ve Sultan Mesud'un (1302-1308) ölümüyle son buldu.

RESİMLERLE İNSANLIK TARİHİ ANSİKLOPEDİSİ GELECEK SAYI:

ŞARLMAN DÖNEMİ

BAYİNİZDEN ŞİMDİDEN AYIRTINIZ